

Sarah Chiche

Saturn

Roman

Oversat af
Jon Mittun Mogensen

Oversat efter: Sarah Chiche, Saturne
© ÉDITIONS DU SEUIL, 2020

texte | tekst

Prolog

Efteråret var begyndt. De havde våget over ham i to dage. Om morgenen den tredje dag sænkede mørket sig over deres øjne. Hans mor var sunket sammen på en stol i et hjørne af stuen. Hun havde et lommetørklæde, der var rødt af blod, liggende på sine knæ. Ved sengegærdet sad hans far og kærtegnede hans pande, som man beroliger et lille barn. Hans kone holdt ham i hånden. Hans fingre var blå af kulde. Hans kinder ligblege. Hun blussede i sin blonde skønhed, lidt nusset og klædt i en for overdådig kjole. Han lå udstrakt, ubevægelig og lukket inde i sig selv uden anden mulighed for at tale end ved at skrive på en lille tavle, som han beholdt inden for rækkevidde. Man havde ført en sonde ned i hans luftrør og forbundet den med en hjertelungemaskine; en slange stak ud af hans næse. Fra tid til anden bevægede hans øjne sig fra skærmen, hvorpå man kunne følge hans hjerterytme, iltindholdet i hans blod, hans blodtryk og hans temperatur, til hans kones ansigt, så vendte de atter tilbage til skærmen

og igen til hans kones ansigt. Han så over på hende. Han iagttog hende. Hendes øjne. Hendes hænder. Hendes læber. Deres tavshed. Deres ord. Deres glæder. Deres sorger. Deres minder. Han mærkede hendes fingre, der trykkede mod hans. Han så utvivlsomt på denne hånd, som havde grebet hans, ligesom når hun var ved at komme, når hun tog hans ansigt mellem sine håndflader for at kysse ham, når hun viklede sine fingre ind i hans, mens hun lagde hovedet til den ene side, gemte sine øjne bag det fyldige hår, der i snoninger faldt mod hans mund, med et mere fjern for den mand, som brændende elskede hende, og hun blev til natten, som de begge to faldt ned i.

De første tegn havde vist sig mindre end et år efter deres bryllup. Hun havde næsten lige født. Hun havde tilbragt deres bryllupsdag ved hans sygeseng. Hver dag havde hun hjulpet ham med at tage bad, børste tænder, tage tøj på. Hver nat havde hun sovet ved hans seng, sammen-krøbet i en lænestol. Hun havde ved hans side trodset feber, natlige svedeture, mareridt, som han vågnede rystende af i hendes arme, blodmangel, ubehag, pro-blemer med koagulationen, kemoterapi, indsprøjtninger, blodprøver, blodansamlinger, der myldrer frem på armene og gør det nødvendigt at stikke i hænder, hals og fødder, når blodårerne, som løber under huden, forsvinder og derpå dør bort. Der havde været konsultationer hos speciallægen i blodsygdomme, afventen på resultaterne, håbet om bedring, den ubegrundede glæde, tilbagefaldet.

Han bevægede sin tommelfinger langs med inder-siden af sin kones håndled.

Hun ville blive gammel uden ham. Han ville have, at hun blev gammel. Dette ansigt, i hvis omsorgsfuldhed han havde villet se deres barn vokse op, dette djævelsk smukke ansigt, som han havde fået til at grine, hende, der aldrig grinede, som han havde filmet, fotograferet, elsket højt, kærtignet, ville ende med at falme. Samtidig ville hun aldrig blive gammel. Selv med rynker ville hun bevare disse øjne som en skovgudindes, dette vilddyrsmil, der, i samme øjeblik han havde set det, havde fortryllet ham, ham og andre mænd, og som ville fortrylle endnu flere, han vidste det, fordi hun var uden erindring, ikke havde nogen historie. Måske fremkaldte denne tanke en følelse af dyb medlidenhed i ham, ikke for ham selv, ligesom når man indser, at det, vi er, aldrig vil være tilstrækkeligt, og at man i grunden ved så lidt om den person, man sover sammen med, men for hende, for hun kendte heller ikke sig selv. Han fik kvælningssførelser.

Hans mor rejste sig op med et sæt og kom nærmere. Hendes hår, som hun ikke havde ordnet i flere dage, klæbede bag hendes nakke som en svampeagtig masse. Hendes ansigt var hæret af søvnmangel. Hendes øjne faldt ned mod hendes kinder. En lugt af lavendel og sved hang i luften efter hende. Hans kones øjne fik et koldt glasskær. Hun fjernede sig fra sengen med en næsten symmetrisk bevægelse og rynkede på næsen. Moren, der

ikke havde kunnet undgå at bemærke det, ignorerede hende og begyndte at tale. I flere minutter talte hun uafbrudt, men ingen ville være i stand til at sige præcis om hvad. Som regel var hendes lange monologer, der blev afbrudt af beklagelser, uudholdelige for ham; han kom denne gang til at finde hende komisk på en rørende måde. Hun kæmpede som et lille dyr fanget i en sort sæk af angst, som ingen nogensinde var lykkedes med at trække hende ud af, men fra nu af angik det ikke ham mere. Han kiggede på hendes mælkehvide hud, fregnerne på hendes underarme. Hun sagde igen noget til ham, men han lyttede ikke længere til hende. Han var fuldstændig optaget af at betragte rynken, der gennemskar hans fars kind, og som han hidtil aldrig havde bemærket. Han iagttog den grålige bleghed, som havde invaderet hans olivengrønne ansigtsfarve, hans øjne, som var omkranset af sorte rander. Overbevisningen om, at han var årsagen til, at hans forældre hurtigt var blevet gamle, at det sorte hul, der opslugte ham, opslugte dem efterfølgende, blev uudholdelig for ham. Det var på tide, at han frigjorde dem fra ham.

En sygeplejerske i grøn kittel kom til. Hun rullede gardinerne ned. Det var vagtsygeplejersken. Med ansigts-træk præget af træthed. Hun havde lige lagt sig til at hvile lidt, da der var blevet ringet efter hende. Der var blevet sagt til hende, at det drejede sig om en lidt speciel indlæggelse, og at familien kunne blive der efter den normale besøgstid. Det er altid lettere at pleje syge

patienter, når man kender dem en smule - selv når man ved, at man måske ikke vil kunne redde dem, kan erindringerne om det, som de var, og indsatsen, der til det sidste blev gjort for at behandle dem, nogle gange hjælpe med at redde andre. Sygeplejersken havde derfor bedt om en forklaring. Det var til sidst blevet fortalt, hvem de var.

De havde mistet alt. De havde fået alt igen, hundrede-dobbelt. Faren havde arbejdet nonstop - man sagde, at han aldrig sov. Han havde samlet en kolossal formue. Privatklinikker, utallige ejendomme og et slot. De havde kokke, tjenestefolk og gartnere, et stort antal biler. De havde levet flot, men de havde vist sig gavmilde ved at tage hånd om deres mindst bemidlede ansatte - med mindre at det var forfængelig eller medlidende, paternalistisk, ødselhed. De gav i hvert fald arbejde og endog bolig til hundredevis af mennesker. De havde uddannet dusinvis af kirurger, speciallæger i intern medicin, anæstesi-læger, speciallæger i intensiv behandling, radiologer. De havde sammen med dem oplevet mange fremskridt: de første antibiotika, de første hjertetransplantationer, de første kikkertundersøgelser. Behandlet titusindvis af patienter i Algeriet og Frankrig. Men da hun nærmede sig den unge, sengeliggende mands far for diskret at hilse på ham, genkendte sygeplejersken ikke ham, som aviserne kaldte "kongen af privathospitalerne". Hun så kun en gammel mand, der var ved at miste sin søn.

Leukæmi.

Han var blevet hasteindlagt som følge af et ildebefindende i badet på et tidspunkt, hvor alle og enhver troede, han havde fået det bedre. Eftersom han var kommet til kræfter, havde han villet gøre sig selv i stand. Han var besvimet. Hans hoved havde ramt kanten af badekarret. Som følge af slaget havde han kastet op. Han var blevet fundet med hovedet under vand og næseblod. Hans maveindhold var trængt ned i hans luftrør og bronkier. Han var blevet intuberet. Man havde fjernet det, som blokerede hans luftveje. Lagt ham i respirator. Man havde givet ham drop. Han havde åbnet øjnene.

Hans bror kom ind med hurtige skridt. Han så sin mor kaste sig i armene på ham, sin kone der hurtigt ordnede sit hår. Han nærmede sig ham og spurgte ham, om han ville have, at der blev rettet på hovedpuderne, eller at der blev flyttet på dem, som støttede hans arme. Han gentog flere gange: Vil du have, vi retter på dine hovedpuder? Når han de første måneder på hospitalet så meget som så sin bror, havde vreden været ved kvæle ham. Han stirrede på ham med et blegt og forbitret blik, mens denne gjorde sig fri af morens omfavnelse. Men underligt nok kom han denne gang i tanke om deres bedste øjeblikke. En smertelig følelse overvældede ham: det, som virkelig havde været ulejligheden værd af ting, de havde oplevet sammen, var isoleret til deres barndomsår. Lungesmerterne vendte tilbage. Han så væk. De begyndte alle at råbe op i forfærdelse.

En anden sygeplejerske kom løbende til efterfulgt af

en sygehjælper. Han blev lagt om på siden. De samlede så forsigtigt som muligt slangerne, der forbandt ham til udstyret og droppet. Hans puls steg voldsomt. Respiratoren løb løbsk. De holdt ham fast, en hånd på brystkassen, den anden på lårene. Hans ører blev rensede, han blev tørret ham rundt om øjnene, en vaskeklud blev ført hen over hans overkrop, hans penis, mellem ballerne, kluden blev smidt ud, og der blev taget en ny. Hans ryg blev vasket. Sygeplejerskerne svævede om ham som spøgelse i deres grønne kitler. Bag deres maske smilede deres halvlukkede øjne til ham. Han kiggede på de gennemsigtige dråber fra droppet i sin venstre underarm, der en efter en dryppede ned i opsamlingsposen af plastic. Lyset blev skarpere, stærkere. I livets sidste dage bliver den ældste igen yngst. Vi sover som spædbørn. I de første måneder var han skræmt af dvaletilstanden, som snart sygdommens forværring snart behandlingerne fik ham til at synke ned i. Derpå blev det en lettelse for ham, som han afventede, ligesom et barn i sengen ved aftenstid venter på at få fortalt en historie, altid den samme, der bliver læst højt af en mor, som aldrig ville undslå sig. Han faldt i søvn.

Der var gået noget tid. Sengen, maskinerne og deres silhuetter lå badet i et blåligt skær. Døren på stue 16 var åben ud mod gangen, som duftede af antiseptiske midler og mild sæbe. På begge sider lå der andre stuer, hvorfra der undslap brummelyde fra respiratorerne, den automatiske alarm fra et drop eller en skærm, lyden af gråd. Der

er ofte få stuer på intensivafdelinger, og denne, der var placeret i stueetagen i en bygning ved siden af en motorvej, rummede atten af dem, som familier vågede i hos deres pårørende, mens andre patienter gik bort eller vendte tilbage iblandt de døde i ensomhed.

Han sov en del af dagen til hen under aften. Han vågnede i en usædvanlig fredfyldt tilstand. Neonlyset var blevet tændt. To andre sygeplejersker var travlt beskæftiget ved hans seng. Han havde aldrig set dem før. Konfust forstod han, at der var gået et stykke tid. Klokken var seks om aftenen. Da han stadig var en helt ung mand, var det ved overgangen til vintertid det tidspunkt på dagen, han foretrak. Natten trængte pludselig igen ind i dagen. Han tog, altid alene, i den spansk-mauriske del af cafeen i Paris' moske for at drikke en skoldhed kop te, eller han gik ned til flodbredden for at opsnuse gamle bøger om botanik eller anatomi eller illustrationer i karton. Han frygtede hverken ensomhed eller stilhed. Det var ofte sådan, at han var mest lykkelig.

Hans far kom nærmere og stirrede ham intenst i øjnene. Han hviskede ham nogle ord i øret. Efter to udsættelser som følge af ændringer i allersidste øjeblik var Voyager 1 blevet sendt op i rummet for at slutte sig til sin tvillingsonde, Voyager 2, der var taget af sted nogle uger før. Nyheden fyldte ham med glæde. Frem for stræben havde han altid foretrukket stjernernes mysterier, film, gamle bøger. Og desuden Ève, hans kone. Han ville aldrig se billederne af Saturn og heller ikke af de andre

gasfyldte kæmper. Han forestillede sig måske alle de tilbageværende år, hvor hans familie ville flyde i det enorme ishav i deres gode ret til at være, hvem de var, mens der måske ikke er noget, ingen Gud, ingen mening, der kan retfærdiggøre, at det gode består i at handle på den ene eller anden måde, eller at der overhovedet er et gode, ej heller at det er af væsentlig betydning at kæmpe for fortsat at være til.

De vågede hos ham en sidste nat. Så blev det morgen. Deres strenge og triste miner, deres desperate forsøg på at holde deres fortvivlelse tilbage fremkaldte en vis bedrøvelse hos ham, som igen flød over i ligegyldighed. For han vidste, hvad der lå bag. Det var hovmod, det var misundelse sminket som afsky, det var nydelsen, der i et altomfattende fråseri var ved at simulere livet. Det var den store rigdom, den umådelige rigdom, skræmmende, foragtelig, som på trods af de vildeste udskejelser, det mest overdrevne forbrug, gjorde modstand, ikke som en eventyrlig og frydefuld kraft, men som en mæthed med alt, en kedsomhed og ubestemthed i sjælen. Det var den klæge melankoli ved festerne, der blev holdt igen og igen for at fejre en verden, som allerede ikke længere eksisterede, den verden, der havde formet dem, opflasket dem på en neogotisk Olympen af kitsch, derefter var endt med at knuse hver en knogle i deres krop og styrte dem alle sammen i en afgrund af usle uoverensstemmelser og ondsindede tanker, hvor de fra da af levede og ville fortsætte med at leve selv efter hans død på grund af

disse penge, denne overflod, disse bundter af penge, som i sidste ende hverken havde købt kærlighed eller var lykkedes med at helbrede ham, og som var endt med at gøre dem alle vanvittige og havde dømt dem til noget ekstraordinært og samtidig til det middelmådige hykleris snæversyn, til arrogance og løgne uden storhed, det vil sige helvede.

Han tænkte på svimmelheden, som den pludselige acceleration i verdens udvikling havde givet dem, krigens gru, Algeriet, deres Algeriet, dramaet med et eksil under flugt og panik i kølvandet på en uafhængighed, som han dog selv i al hemmelighed var gået ind for, alt sammen ting de i tilsvarende grad havde sat deres tapperhed op mod, deres sans for ære og hæder såvel som foragten for dem, der tror, de er udødelige. Måske skammede han sig over dem, følte skam på deres vegne, skam over at være i familie med dem. Måske huskede han også løgnene, han havde begået, i fejhed, af trang til at blive elsket, af hang til spil, af kærlighed til kvinder, af kærlighed til en kvinde, der havde overskygget alt andet, selv baccarat, poker og stjernekyggeri. Så opløstes hans ligegyldighed, en medlidenhedsfølelse overvældede ham.

Han havde ikke bedt om at gense sit barn en sidste gang. Alle og enhver havde indset, at det næppe var noget, en lille pige på femten måneder skulle opleve. Jeg regnede derfor med, at han ville komme hjem. Han viste med pegefingeren, at han ville skrive noget. Han forsøgte at

gribe tavlen, der lå på sengebordet. Den faldt på gulvet. Man samlede den op. Den blev givet til ham. Med langsom hånd skrev han med tusch: "Min kone, min pige." Han rakte tavlen til sin bror. De så på hinanden. Hans øjne smilede. Alle tav de. Alle sammen ville de mange år efter stadig tale om hans sidste smils frygtelige mildhed i netop det øjeblik. Han lukkede øjnene.

[...]